

JANEZ ZUPET

Tomaž Akvinski, Razum in vera

Tomaž Akvinski sodi med največje duhove srednjega veka. Rodil se je v duhovno izredno rodovitnem 13. stoletju – stoletju sv. Frančiška Asiškega in sv. Dominika – v bližini mesteca Aquino pri Neaplju. Študiral je pri benediktincih na bližnjem Monte Cassinu, vendar je vstopil v novi red dominikancev in postal najljubši učenec sv. Alberta Velikega. Kot profesor filozofije in teologije je deloval predvsem v Parizu, nekaj časa pa tudi v Bologni in Neaplju. Umril je leta 1274 na poti na koncil v Lyonu. Papež Leon XIII. je njegovo filozofijo razglasil za uradno filozofijo Cerkve.

Tomaževi najpomembnejši deli sta *Teološka Suma* in *Suma proti poganom*. Zlasti zadnja postaja v našem razkristjanjenem svetu čedalje bolj aktualna in bo, če Bog da, prihodnje leto, vsaj v izboru, če ne v celoti, izšla v naši zbirki.

Pričujoča knjiga je izbor iz najrazličnejših Tomaževih del, ki ga je opravil imeniten poznavalec tega misleca Josef Pieper. Ta je knjigo obogatil s tehtno spremno besedo, v kateri predstavi Tomažev življenje, osebnost in delo. Oriše temeljne črte njegovega pogleda na svet. Tomaž se zgleduje pri antičnem mislecju Aristotelu, s čigar opusom pa se sooča zelo samostojno in svobodno. Močno poudarja razum, ki je po njegovem zmožen priti do temeljnih resnic o Stvarniku in njegovem stvarstvu. Na stvarstvo kot Božje delo gleda zelo pozitivno: svet kot stvarstvo ne tiči v zlu, ampak je v jedru dobro. S tem se je postavil nasproti srednjeveškemu avguštinizmu, ki se je filozofsko opiral na Platona in kateremu je volja pomembnejša od razuma. Avguštinizem je na svet gledal negativno, ker je poudarjal po izvornem grehu izprijeno in padlo človeško naravo. Posledica tega padca je tudi oslabljeni razum, ki brez Božjega razodetja ni sposoben uvida resnice. Zato tudi filo-

zofija ne more biti samostojna veda, ampak jo mora nadgrajevati teologija. Filozofija je le ancilla, dekla teologije.

Popolno nasprotje tega pojmovanja pa je latinski averoizem, imenovan po Averroesu, najbolj znanem arabskem komentatorju Aristotela. Averoizem je radikalno presekal povezavo med védenjem in vero, med filozofijo in teologijo. Zastopal je popolno neodvisnost filozofskega mišljenja glede vere in teologije in pričakoval, da bo v njem našel pravo in zadnjo modrost, se pravi dokončen odgovor na vprašanja o smislu sveta in življenja. Vero pa je prepuščal preprostim in neukim ljudem. Averoizem je torej začetek sekulariziranega mišljenja in kot tak predhodnik razsvetljenske in novoveške filozofije in znanosti nasploh.

Tomaž se je odločno postavil po robu temu reduciranju in izkrivljanju stvarnosti. Teologija je in ostaja navdih tudi za filozofijo. Čeprav je tako poudarjal moč človekovega razuma, je hkrati vedel, da obstajajo skrivnosti, tako v stvarstvu kot v Bogu, do katerih se razum sam nikoli ne bi dokopal. Zato je nekje zapisal: »Zadnje človeško spoznanje o Bogu je to, da vemo, da Boga ne poznamo.« V delih sv. Tomaža se tako vse poti kreaturnega spoznanja iztekajo v skrivnost.

Vsebinsko je naša knjiga razdeljena v dva dela: filozofskega in teološkega. Odtod tudi naš naslov *Razum in vera*. Izbor bralca popelje v notranjost in globino univerzalne filozofske zasnove, s katero se po arhitektonski veličastnosti lahko primerja le malokatera v zgodovini zahodne misli. Nemški pisatelj in pesnik Reinhold Schneider je v zvezi s tem zapisal: »Že dolgo me nobena knjiga ni tako dvignila in okrepila kakor zbirka najglobljih uvidov, ki jih Josef Pieper ponuja iz del sv. Tomaža. V njih so stavki, pred katerimi se stoletne zmote razblinijo, in ne morem biti dovolj hvaležen, da ta beseda pronica tudi v naš čas.« Tudi sam sem že z več strani slišal zelo pozitivne odmeve bralcev, ki ugotavljajo, da jim je pričujoča knjiga sesula konstrukte in pregnala predsodke, ki so jih imeli proti Tomažu in njegovi filozofiji. Ta resnično ostaja *philosophia perennis*, trajno veljavna filozofija, ki ima zato tudi današnjemu človeku veliko povedati. Upam, da bo našla čim več bralcev in jim pomagala odstirati skrivnosti sveta in Boga, in s tem polno smiselnost našega bivanja.